

JAK NA NOVÝ E-SHOP ČESKÝCH DRAH S ODEČÍTAČEM OBRAZOVKY

Jan BALÁK

Honza.balak@gmail.com

Anotace: České dráhy udělaly velký pokrok ve svém e-shopu a převlékly ho do moderního kabátku. Pojd'me se spolu podívat na jeho specifika při ovládnání odečítači obrazovky JAWS a NVDA. Ukážeme si, co je zde nového oproti starému e-shopu a jak nám tyto vychytávky mohou zrychlit nákupy jízdenek.

Volba webového prohlížeče

Doporučená volba pro ovládnání e-shopu ČD je webový prohlížeč Mozilla Firefox. Dají se ale také použít prohlížeče Google Chrome a Microsoft Internet Explorer.

Ovládnání e-shopu pomocí odečítačů

E-shop je nejpřístupnější a nejlépe ovladatelný prostřednictvím open source odečítače obrazovky NVDA. Ovládací prvky se chovají předvídatelně a ovládnání je intuitivní. Podobně je tomu i u odečítače obrazovky JAWS – zde je ale pár situací, které si zaslouží detailnější vysvětlení, a které popíši v následujících odstavcích.

Našeptávače

S odečítačem NVDA se lze po našeptaných položkách ihned pohybovat pomocí kurzorových šipek dolů a nahoru. Odečítač JAWS se nedokáže ihned po našeptaných položkách pohybovat. Lze to vyřešit následovně:

- začneme psát název stanice, například „Brno“,
- deaktivujeme virtuální kurzor stiskem klávesové zkratky JAWSKey+Z (v českém rozložení klávesnice je to JAWSKey+Y),
- šípkami vybereme požadovanou našeptanou položku,
- klávesou Enter potvrdíme výběr,
- nyní opět můžeme aktivovat virtuální kurzor (JAWSKey+Z).

Tlačítko s podmenu

S takovým tlačítkem se můžeme setkat u výpisu vyhledaných spojení. Odečítač NVDA jej ohlásí jako „Tlačítko podnabídky“ a po stisku klávesy Enter se rozbalí a šípkami lze pak vybrat požadovanou položku.

Odečítač JAWS tlačítko ohlásí jako „Karta“ a nelze jej jednoduše otevřít. Ale i s tímto si lze poradit:

- na tlačítko se dostaneme pomocí klávesy „B“,
- klávesou Tab se přesuneme na následující odkaz,
- vrátíme se opět zpět pomocí Shift + Tab,
- nyní se již podmenu otevře po stisku klávesy Enter.

Je možné, že při některých nastaveních odečítače se tlačítko bude chovat standardně. Pokud ne, předchozí postup by měl pomoci.

Editační pole s povinným textem

Editační pole, které nesmí zůstat před odesláním formuláře prázdné, je označeno symbolem hvězdička (*). Pokud takové pole opustíme kurzorem a je nevhodně vyplněno, tak tuto skutečnost odečítače neustále opakují a nelze se tak jednoduše orientovat. Proto je lepší formulář vyplňovat hned poprvé a nevracet se k nevyplněným editačním polím.

Problém je snad dočasný, ví se o něm a pracuje se na nápravě.

Přehled navigačních mechanismů pro pohyb po stránce s odečítači obrazovky

- Hlavní navigace je umístěna v seznamu (klávesa „L“). Lze se zde přepínat mezi E-shopem, částí Vlak a Stanice.
- Stránka bývá uvozena nadpisem první úrovně, nadpis vyhledané položky je pak nadpis druhé úrovně.
- Důležité informace, které jsou sdělovány v grafické podobě (například grafické řazení vlaků), jsou opatřeny patřičnými textovými popisky. Je tedy vhodné postupovat pomocí navigace klávesou „G“, tím je přečtena všechna informace. Při prostém průchodu kurzorovými šipkami hrozí v takovém případě riziko ztráty orientace v prezentovaných datech.
- Výběr jízdenky z vyhledané nabídky provedeme odkazem s cenou za jízdenku nebo odkazem „Zrychlený nákup“ (vysvětlím později).
- Příjezdové a odjezdové tabule a jízdní řády mají vizuálně tabulkovou strukturu, na úrovni kódu (a tím pádem i pro odečítače obrazovky) se jedná o seznam. Pro přístup k tomuto prvku je potřeba použít klávesu „L“, po jednotlivých řádcích se můžete pohybovat jako po položkách seznamu (klávesa „I“).

Nové funkce e-shopu

Oblíbení cestující

Oblíbený cestující je nová funkce pro rychlejší koupi jízdních dokladů. Zadájí se parametry cestujícího, uloží se pod jménem a při koupi se jen zaklikne, pro kterého cestujícího doklad kupujeme. Jeden z oblíbených cestujících se může zvolit jako hlavní a ten bude vždy předvybrán, takže i o to bude nákup rychlejší.

Oblíbený cestující se zadává v nastavení služeb. Pomocí objektové navigace najdeme tlačítko se jménem uživatele a počátečním písmenem příjmení. Po stisku klávesy Enter se objeví možnosti „Spravovat mé služby“, „Uživatelský profil“ a „Odhlásit“. Zvolíme první možnost, pod kterou je soustředěno veškeré nastavení uživatele e-shopu. Na konci stránky (pod nadpisem „Informační servis“) je několik záložek, které jsou oznamovány jako tlačítko.

Odentrujeme položku „Oblíbení cestující“ a zvolíme „Přidat oblíbeného cestujícího“.

Otevře se dialog, kde zvolíme typ cestujícího (například „Dospělý 26-69 let“), slevový průkaz a jeho jméno (jméno slouží jen pro Vaši orientaci). Pak už zbývá jen volba hlavního cestujícího a jeho identifikace pro vlakové čety.

Volba slevového průkazu se provádí postupným zaškrtváním, tj. cestující, který vlastní Inkartu 25 s průkazem ZTP a slevou Rail plus, postupně zaškrtně volby „IN25“, „průkaz ZTP/P“, „Rail plus“. Z nastavení této volby se poté počítá cena jízdenky.

Poslední volbou je zadání osobního průkazu cestujícího. Tento průkaz slouží pro identifikaci průvodčím. Zde máme dvě možnosti.

Pokud máte průkaz In-karta, tak zde zadáte její číslo a Vaše datum narození a při nákupu jízdenky se tak Vaše jízdenka spáruje s In-kartou a průvodčímu bude stačit jen tento průkaz.

Druhou volbou je Osobní průkaz, kde jen zadáte své jméno a průvodčímu se poté prokazujete jakýmkoliv osobním průkazem, kde je Vaše jméno a fotografie. Při použití osobního průkazu ještě musíte průvodčímu sdělit kód jízdenky, nechat nasnímat QR kód z mobilu nebo z vytištěné jízdenky. Tato forma je proto docela zdlouhavá.

Pokud jezdíte vlaky ČD často, doporučuji buď koupit In-kartu s aplikací IN25 a nebo druhou možností je pořídit si In-kartu bez platné aplikace. Tato prázdná In-karta stojí 100 Kč a platí 6 let.

Posledními volbami je Vaše telefonní číslo a e-mail, kam Vám budou zasílány kódy jízdenek a jízdní doklady k vytisknutí.

Poslední volbou je jen uložení cestujícího tlačítkem „Hotovo“.

Pokud máte zvoleného hlavního cestujícího, tak při vyhledání spojení již nemusíte nic zadávat. Pokud jej zvoleného nemáte, před tlačítkem „Vyhledat“ je tlačítko „Přidat cestujícího“ a tam si zvolíte, pro koho chcete jízdní doklad zakoupit.

Věrnostní program ČD body

Za každých utracených 10 Kč lze získat 1 věrnostní bod a za nasbírané body lze pak získat různé výhody (například jízdenky zdarma). Nevýhodou držitelů průkazu ZTP je to, že jízdenky jsou levné a tak se body sbírají velmi pomalu. Pro stálé cestující to ale i tak může mít smysl.

Věrnostní program se ale musí prvně aktivovat. Děje se to opět v Nastavení, pod odkazem „Spravovat mé služby“. Je to nadpis 2. úrovně „Věrnostní program“. Níže je tlačítko „Aktivovat věrnostní program“. Po jeho stisku stačí vyplnit jednoduchý formulář s Vaší věkovou kategorií, zaměstnáním a telefonním číslem. Nakonec potvrdíte souhlas s podmínkami a formulář odešlete tlačítkem „Aktivovat věrnostní program“.

Moje In-karta

Pokud vlastníte In-kartu, můžete ji spravovat přes e-shop. Je to opět v sekci „Spravovat mé služby“, tentokrát pod nadpisem „Moje In-karta“. Spravovat znamená, že uvidíte jak platnost plastové karty, tak i platnost zakoupené slevové aplikace. Pro správu potřebujete znát číslo In-karty (je vytištěno na kartě) a heslo pro přístup. Heslo jste dostali spolu s In-kartou vytištěno na papíře velikosti jízdenky. Pokud heslo již nemáte, po předložení In-karty Vám je znovu vytisknou na jakékoliv přepážce ČD.

Jen pro připomenutí opakují, že heslo nepotřebujete pro zadání oblíbeného cestujícího, ale jen pro správu In-karty a jejích aplikací.

Platební metody v e-shopu a v aplikaci Můj vlak

Online platba kartou

Tuto platební metodu zná asi většina z nás. Musíme mít bankovní kartu s povolenými platbami na internetu a po zvolení této platební metody vyplníme číslo karty, její platnost a kontrolní kód, který je umístěn na zadní části karty. Poté přijde 3D Secure kód na mobil, kód se opíše do formuláře a po odeslání je již zaplacen.

ČD Kredit

ČD Kredit musíme mít aktivovaný v nastavení účtu (viz výše) a musíme mít nenulový zůstatek. Respektive musíme mít zůstatek vyšší, než je platba, kterou chceme uskutečnit. Po zvolení této metody pak jen zadáme námi zvolený čtyřmístný PIN, odsouhlasíme podmínky a stiskem tlačítka „Zaplatit“ provedeme platbu.

Peněženka na In-kartě

Pokud vlastníte In-kartu, máte na ní i peněženku, do které můžete vložit hotovost a poté In-kartou platit.

POZOR! Peněženkou na In-kartě lze platit pouze na pokladní přepážce a nebo u průvodčího. Tuto platební metodu nelze použít při platbě na webovém e-shopu anebo v aplikaci Můj vlak. Na druhou stranu ČD kredit nelze použít u průvodčího anebo na pokladní přepážce. ČD kredit je pouze pro platbu na e-shopu a v aplikaci Můj vlak.

Ale zpět k peněžence na In-kartě. Peněženku lze dobít v nastavení e-shopu, ale poté je potřeba navštívit pokladní přepážku, kde bude peněženka o danou částku navýšena. Proto je jednodušší peněženku na In-kartě dobít rovnou na pokladní přepážce.

Metoda Masterpass

Pro placení metodou Masterpass musíte mít na svém chytrém mobilu nainstalovanou a nastavenou aplikaci Masterpass. Platba probíhá tak, že aplikaci otevřete, vstoupíte pomocí PINu nebo otisku prstu a pak z monitoru počítače vyfotíte QR kód, znovu potvrdíte v telefonu a je zaplacen.

Pro nevidomé to ale není na počítači moc komfortní. Musí se ještě zvolit, že je to peněženka Wincor Nixdorf a až poté se ukáže QR kód. Navíc to na počítači není ani moc dobře přístupné.

Mnohem zajímavější je tato metoda ve spojení s aplikací Můj vlak.

Nainstalujete aplikaci, přidáte svou platební kartu, potvrdíte kódem, který naleznete ve svém internetovém bankovníctví a pak jen platíte. Technicky je to stejné jako platba kartou, jen není potřeba nic zadávat anebo opisovat. Pouze jednou na začátku nastavíte a pak jen platíte. Je to alternativa, pokud nechcete, aby Vaše finance ležely ladem u obchodníka a přitom jste si zachovali jistou flexibilitu a komfort při placení.

Dále popíši obecný návod pro nastavení aplikace Masterpass. Mám zkušenosti jen z platformy Android, ale u Apple to bude velmi podobné:

- nainstalujeme aplikaci Masterpass z aplikačního obchodu
- Android: Masterpass AT CZ SK
- iOS: Masterpass AT CZ SK
- odsouhlasíme podmínky užití a pokračujeme tlačítkem „Pokračovat“
- zadáme své telefonní číslo a pokračujeme tlačítkem „Vyžádat aktivační kód“
- v SMS zprávě přijde desetimístný alfanumerický kód, který vyplníme v aplikaci a potvrdíme tlačítkem „Aktivovat“
- zadáme dvakrát stejný šestimístný PIN složený z písmen a číslic. Tento PIN bude sloužit pro vstup do aplikace. Pokud Váš mobilní telefon podporuje čtečku otisku prstů, ve stejném kroku můžeme tuto čtečku v aplikaci povolit. Vše pak potvrdíme tlačítkem „Aktivovat“.
- tlačítkem „Pokračovat“ již máme nastavenou aplikaci a nyní zbývá zadat naši platební kartu
- nejprve vytvoříme profil v aplikaci, to provedeme v pravé horní části aplikace, kde ťukneme na „Nastavení“ a níže je „Profil“
- jsou zde políčka v pořadí: země (předvyplněno Česká republika), jméno, příjmení, e-mail a předvyplněné telefonní číslo. Uložíme tlačítkem „Uložit“
- zobrazí se kód pro obnovení a ten je zaslán i na e-mail. Pomocí tohoto kódu lze později aplikaci a profil obnovit (např. po přeinstalování aplikace)
- vrátíme se zpět na hlavní obrazovku aplikace a v části „Karty“ vložíme naši kartu stiskem tlačítka „Add card“
- zadáme vlastní název platební karty (lze jich mít v aplikaci více, tak aby uživatel věděl, kterou si aktuálně zvolil), číslo karty, její platnost (MMRR) a kontrolní kód ze zadní strany karty (CVC2/CVV2). Pokud vlastníte bezkontaktní platební kartu a v telefonu máte aktivní funkci NFC, lze v tomto kroku zvolit možnost „Načtení karty“ a předvyplní se tak číslo karty a platnost. Zbylé údaje musíte zadat sami. Nakonec je zde předvyplněno jméno držitele a přidáme níže ještě adresu uživatele
- adresa je v pořadí ulice a číslo popisné, poznámka (nemusíme zadávat), PSČ a město. Vše potvrdíme tlačítkem „Uložit“
- tím se vrátíme o krok zpět do zadávání profilu, potvrdíme tlačítkem „Uložit“ a karta je přidána
- na telefon přijde ověřovací SMS na platbu 1Kč, do aplikace opište devítimístný 3D-Secure kód a potvrďte tlačítkem „Pokračovat“.

Platební metoda je tak aktivována a nyní stačí při platbě v aplikaci Můj vlak zvolit tuto platební metodu a po zadání šestimístného zvoleného PINu nebo načtením otisku prstu provést platbu.

Zajištění asistence na nádraží

Pokud potřebujeme zajistit asistenci zaměstnanců ČD na nádraží při cestování, máme v e-shopu dvě možnosti.

Na úvodní stránce je odkaz „Objednat cestu vozičkáře nebo asistenci“. Po jeho zvolení si lze vše nastavit. Tato forma ale není moc pohodlná, protože musíte vyplnit všechny údaje ručně.

Existuje ještě jedna komfortnější možnost. Najděte v e-shopu Vámi požadované spojení a pokud spojení splňuje všechny podmínky (je objednáváno více než 24 hodin před požadovanou cestou), lze zde asistenci objednat. Objednávku provedete vedle daného spojení u tlačítka „Další možnosti“. Tlačítko stiskem klávesy Enter rozbalíte a zvolíte možnost „Objednat cestu vozičkáře“. Ukáže se tak stejný formulář a všechny pole, které se týkají Vašeho spojení, budou vyplněna. Vy jen doplníte zbývající údaje a formulář odešlete.

Závěrem

Tímto jsem snad vyčerpal všechny zajímavé věci v novém e-shopu, respektive všechny, které je potřeba nějak více vysvětlit. Jinak si můžete vlaky, nádraží a spojení označovat jako oblíbené a pak k nim přistupovat z nastavení účtu.

Na nápravě několika drobných překážek, které mohou práci s webem pomocí odečítače obrazovky komplikovat, se ještě pracuje.

Pokud budete mít dotazy a nebo připomínky k přístupnosti a nebo k ovládní, kontaktujte mě na e-mailu honza.balak@gmail.com. S vývojáři jsem v kontaktu a podněty rád předám.

Literatura

Portál Pelion: Jak na nový e-shop Českých drah s odečítači obrazovky NVDA a JAWS (1. část) [online]. Masarykova univerzita: 2017 [cit. 20.2.2018]. Dostupné z: <https://www.portal-pelion.cz/novy-e-shop-ceskych-drah-odecitaci-obrazovky-nvda-jaws-1-cast/>

Portál Pelion: Jak na nový e-shop Českých drah s odečítači obrazovky NVDA a JAWS (2. část) [online]. Masarykova univerzita: 2017 [cit. 20.2.2018]. Dostupné z: <https://www.portal-pelion.cz/novy-e-shop-ceskych-drah-odecitaci-obrazovky-nvda-jaws-2-cast/>